

negative attitude towards European institutions and the EU. 28 countries were divided into two clusters for differentiation of indicators. The first cluster included 14 countries which Eurosceptic political forces are represented in the European Parliament. The second cluster included 14 countries which don't have members in the European Parliament with such views. The indicators' correlation analysis for each cluster was done to determine the features of Eurosceptic views of EU countries' citizens.

Keywords: Euroscepticism, Eurobarometer, terrorism index, Failed States Index, Eurostat.

* * *

УДК 341.24

Вонсович О. С.,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин,
ПрАТ «Українсько-Польський вищий навчальний
заклад «Центрально-Європейський університет»
(Україна, Київ), sefinrof@ipnet.ua

РИМСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 2017 РОКУ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

Метою даної статті – є аналіз концептуальних засад подальшого розвитку Європейського Союзу в контексті положень Римської декларації Європейського Союзу 2017 року. Під час написання статті, автором були використані наступні методи: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція. Основні одержані висновки полягають в наступному: дана Декларація уособлює в собі широкий спектр завдань, які визначають внутрішню та зовнішню політику Європейського Союзу на найближчі 10 років; всі положення Декларації потребують значних коштів, яких на сьогоднішній день не вистачає для їх повноцінної реалізації, а тому доцільною є розробка додаткового документу, в якому потрібно чітко прописати суми видатків на конкретні напрями; стратегічно вірним є те, що широке коло питань згруповано у чотири головні пункти, що робить даний документ легшим до сприйняття та розуміння; в разі того, якщо Європейському Союзу вдасться реалізувати більшість положень даного документу, це не тільки доведе його право на існування, але і зможе вивести його на новий рівень політичного, економічного, безпекового та соціального розвитку.

Ключові слова: Європейський Союз, Римська декларація, співробітництво, безпека, політичні процеси, розвиток.

Основною проблемою, яку досліджує автор в даній статті, – є визначення концептуальних засад подальшого розвитку Європейського Союзу в контексті положень Римської декларації Європейського Союзу 2017 року. Такими, які раніше не були достатнім чином обґрунтовані, видаються наступні аспекти: аналіз змістових положень основних пунктів Декларації, співставлення цих положень із реальною ситуацією, наведення прикладів, які підтверджують реалізацію ключових завдань документу.

В статті автором були використані, переважним чином, матеріали вітчизняних ЗМІ, а також матеріали офіційних веб-сайтів Європейської Служби Зовнішніх Зв'язків, Європейської Ради та Ради Європейського Союзу, Європейської Комісії. Це дозволило автору глибше проаналізувати досліджувану проблему, а також визначити характерні особливості кожного із пунктів Декларації.

Метою даної статті – є аналіз концептуальних засад подальшого розвитку Європейського Союзу в контексті положень Римської декларації Європейського Союзу 2017 року.

25 березня 2017 р. виповнилось 60 років з дня підписання Римських договорів 1957 р., які увійшли в історію в якості установчих договорів ЄС поряд із Ніщьким та Амстердамським. Ця знакова подія стала важливою для Європейського Союзу з точки зору аналізу його діяльності та визначення перспектив подальшого розвитку. Зрозуміло, що за 60 років у світі

змінилось багато чого, а тому доцільним є визначення нової ролі ЄС у Європі та світі. Так, наприклад, за цей період Євросоюзу вдалось створити найбільший в світі єдиний ринок, другу в світі найбільш часто використовувану валюту євро, створити найбільший торговельний союз, стати найбільшим донором допомоги розвитку та гуманітарної допомоги і т.д. [1]. Потрібно, також, відзначити і особливу роль дипломатії ЄС, яка має реальну вагу і допомагає робити світ більш безпечним та стійким. Прикладами цього є домовленість по ядерній програмі Ірану, провідна роль Євросоюзу у досягненні Паризької угоди по клімату, прийняття Організацією Об'єднаних Націй Цілей в галузі стійкого розвитку до 2030 р. Все це свідчить про те, що і сьогодні Європейський союз залишається активним геополітичним гравцем як на регіональному, так і на глобальному рівні.

Але не треба забувати про те, що поряд із позитивними успіхами спостерігається наявність ряду деструктивних процесів, які обумовлені загальною нестабільністю в світі, а також складною внутрішньою ситуацією. Ці процеси заважають ефективній реалізації запланованих заходів і гальмують, в цілому, процес розвитку Європейського Союзу. Одними із основних перешкод є виклики та загрози безпеці ЄС, серед яких можна виділити такі як: тероризм, нелегальна міграція, транснаціональна злочинність, наркотрафік, поширення епідемій тощо. Всі вони створюють умови, в яких проведення конструктивної діяльності стає складним і непередбачуваним.

Враховуючи таку ситуацію, 25 березня 2017 року під час урочистої зустрічі у Римі, представники 27 країн-членів Європейського Союзу підписали Римську декларацію, в якій визначили основні напрями роботи на наступне десятиліття. Ця Декларація містить чотири основні пункти, в яких розкрито зміст подальшої діяльності ЄС щодо забезпечення розвитку: безпечна та надійна Європа, процвітаюча та стійка Європа, соціальна Європа, сильна Європа на світовій арені [2]. Структурна послідовність складових частин Декларації, на думку автора, марно визначена саме в такій послідовності, адже, як і раніше, питання безпеки виходять на перший план. Кожен елемент пов'язаний з іншим або витікає із попереднього, тому в комплексному вигляді даний документ можна визначити в якості стратегії загального розвитку та забезпечення безпеки.

Відносно першого пункту, потрібно зауважити на тому, що в ньому мова йде про те, що в межах ЄС всі громадяни почувуються в безпеці і можуть вільно переміщуватись; зовнішні кордони охороняються; існує ефективна, відповідальна та стійка міграційна політика із повагою до міжнародних норм; є намір боротись із тероризмом та організованою злочинністю [3].

Аналізуючи даний пункт, потрібно звернути увагу на те, що його зміст подано в дуже оптимістичному вигляді. Якщо подивитись на реальний стан справ, то за останні роки ситуація в галузі безпеки стала більш загрозливою. Насамперед, це пов'язано із збільшенням проявів терористичної діяльності (теракти в Парижі, Брюсселі, нещодавні теракти в Лондоні), які стають дедалі більш несподіваними та непередбачуваними. Не дивлячись на те, що на боротьбу із тероризмом в ЄС виділяються великі кошти, тим не менш результат не є

позитивним. Отже, говорити про те, що всі громадяни ЄС почуватимуться в безпеці, навряд чи можна в повній мірі.

Що стосується вільного переміщення, то тут дійсно є прогрес. Окрім створення «Шенгенської зони», сьогодні активно розвивається політика безвізового режиму для країн, які не є членами ЄС. Так, наприклад, 2 лютого 2017 р. Європарламент проголосував за надання Грузії безвізового режиму при відвідуванні її громадянами «Шенгенської зони» [4]. Що стосується України, то процес отримання безвізу не є таким «легким» як для Грузії. Але є надія на те, що в разі подолання усіх перешкод та проблем наша держава все ж таки зможе його отримати.

Відносно міграційної політики, то ще у 2015–2016 рр. ця проблема була однією із найбільш актуальних для ЄС, але із запровадженням ряду заходів вдалось значно знизити чисельність нелегальних мігрантів та розробити нові механізми протидії.

Охорона кордонів завжди була для Європейського Союзу актуальним питанням. Будучи демократично орієнтованим, ЄС не запроваджував жорстких мір по охороні своїх зовнішніх кордонів, а тому вони були достатньо прозорими. Після того, як почали активізуватись процеси нелегальної міграції та тероризму, питання охорони кордонів почало швидко виходити на перший план. На сьогоднішній день проведено значну роботу щодо посилення патрулювання та охорони як безпосередньо зусиллями самого ЄС, так і у спільній координації із НАТО. Все це допомогло підвищити безпеку на кордонах Євросоюзу, а також зробити його внутрішній простір більш безпечним.

В другому пункті Декларації основну увагу приділено стійкому розвитку Європейського Союзу. Головними його тезами є наступні: Союз створює умови для росту та робочих місць; Союз де є сильний, пов'язаний, єдиний ринок, що розвивається, який охоплює технологічні перетворення, а також стабільне подальше зміцнення єдиної валюти, що відкриває можливості для зростання, єдності, конкурентоздатності, інновацій та обміну, особливо для малих та середніх підприємств; Союз, який сприяє стабільному та стійкому зростанню через інвестиції, структурні реформи, а також робота над завершенням економічного і валютного союзу; Союз, де енергія є безпечною та доступною, а навколишнє середовище чистим та безпечним [5].

Знову ж таки, як і в попередньому випадку, не все є таким «яскравим», хоча певні успіхи все ж таки можна спостерігати. З огляду на складну економічну та фінансову ситуацію, досягнути означених вище цілей буде дуже важко. Це пов'язано не тільки із рядом внутрішніх проблем, але і зі зміною ситуації на міжнародній арені. Актуальним для ЄС є сьогодні питання про те, якою буде «європейська» політика нової адміністрації США на чолі з Д. Трампом: наскільки «прохолоднішими» стануть відносини США – ЄС, і наскільки зміниться економічна підтримка з боку Америки. Ці питання сьогодні лягають в основу розбудови нового формату відносин зі Сполученими Штатами з метою збереження конструктивного діалогу.

Велику роль у реалізації поставлених завдань відіграють політичні процеси та перетворення які відбудуться протягом 2017 р. і визначать подальшу

долю Європейського Союзу на наступні 4–5 років. Мова йде про президентські та парламентські вибори в ряді ключових країн ЄС (Німеччина, Франція, Італія, Іспанія). Зараз важко передбачити, хто отримає перемогу, але можна із впевненістю говорити про те, що ситуація зміниться: інше питання чи в кращу, чи в гіршу сторону.

Положення третього пункту Декларації певною мірою дублюють зміст другого, але при цьому є і своя специфіка. Основну увагу зосереджено на проблематиці соціальної сфери. Ключовими положеннями виступають наступні: Союз, який на основі стійкого економічного росту сприяє економічному та соціальному прогресу, а також єдність та зближення при збереженні цілісності внутрішнього ринку; об'єднання з урахуванням різноманіття національних систем та ключової ролі соціальних партнерів, профспілок, спрямовані на забезпечення рівності між жінками та чоловіками, а також прав і рівних можливостей для всіх; Союз, який веде боротьбу з безробіттям, дискримінацією, соціальною ізоляцією та бідністю; Союз, де молоді люди отримують кращу освіту та підготовку, і можуть навчатись та знайти роботу в масштабах всього континенту; Союз, який зберігає культурну спадщину та який заохочує культурне різноманіття [6].

Зміст даного пункту в повній мірі корелюється із положеннями прийнятої в березні 2010 р. європейської стратегії економічного розвитку на найближчі 10 років – «Європа 2020: стратегія розумного, стійкого та всеохоплюючого росту», в якій були достатньо повно розкриті вищезазначені тези [7]. Частина з них сьогодні перебуває в стадії реалізації в якості різного роду програм, проектів, ініціатив по різних напрямках. Це дозволяє в широкому контексті підійти до вирішення ряду важливих питань соціальної сфери. Наприклад, Восьма рамкова програма Європейського Союзу із розвитку наукових досліджень та технологій «Горизонт – 2020» націлена на те, щоб зробити Європу привабливим місцем для першокласних науковців, сприяти розвитку інноваційності та конкурентоспроможності європейської промисловості і бізнесу, за допомогою науки вирішувати найбільш гострі питання сучасного європейського суспільства [8].

Змістом останнього пункту є положення, які обґрунтовують місце сильної Європи на світовій арені. Основними є наступні: подальший розвиток існуючих партнерських зв'язків Союзу; формування нових зв'язків та укріплення стабільності і процвітання близьких сусідів на сході та півдні, а також на Близькому Сході і в Африці і в усьому світі; Союз готовий брати на себе більше відповідальності та надати сприяння у створенні більш конкурентоздатної та інтегрованої оборонної промисловості; Союз прагне до зміцнення загальної безпеки і оборони, в тому числі в контексті співробітництва і взаємодоповнення з НАТО із урахуванням національних обставин та правових зобов'язань; Союз співробітничав з Організацією Об'єднаних Націй і відстоює основні правила багатосторонньої системи, пишається своїми цінностями і захищає своїх людей, вільну та справедливую торгівлю та позитивну глобальну кліматичну політику [9].

Як можна бачити, серед ключових питань діяльності ЄС на міжнародній арені половину займають безпекові.

Це обумовлено не тільки посиленням напруженості на міжнародній арені, але і активізацією Євросоюзом боротьби із сучасними викликами та загрозами. Свідченням цього є збільшення чисельності різного роду навчань та тренувань під егідою НАТО, в яких постійно приймають участь країни-члени ЄС. Це дає можливість не тільки вдосконалювати свої професійні навички та вміння, але і виробляти нові механізми, інструменти та засоби практичної протидії сучасним небезпекам.

Важливими є, також, і відносини з ООН, в яких ЄС позиціонує себе в якості одного з провідних глобальних гравців. Широке коло питань, яке стоїть сьогодні на порядку денному в рамках відносин ЄС – ООН потребує стратегічного конструктивного діалогу на багаторівневій основі, який повинен передбачати практичне втілення задекларованих ініціатив. Пріоритетним в цьому видається розгляд найбільш актуальних глобальних проблем, які стосуються більшості країн світу, в тому числі і країн-членів ЄС.

Висновки. Підводячи підсумок, потрібно звернути увагу на те, що дана Декларація уособлює в собі широкий спектр завдань, які визначають внутрішню та зовнішню політику Європейського Союзу на найближчі 10 років. Ряд її положень носять «оптимістичний» характер з огляду на можливість реалізації (межах ЄС всі громадяни почувуються в безпеці, існує ефективна, відповідальна та стійка міграційна політика). Але все ж таки більшість положень спрямовані саме на довгострокову реалізацію за умов сталого та стабільного розвитку ЄС. Важливим є те, що всі положення даної Декларації потребують значних коштів, яких на сьогоднішній день не вистачає для їх повноцінної реалізації, а тому, на думку автора, доцільною є розробка додаткового документу, в якому потрібно чітко прописати суми видатків на конкретні напрями.

Стратегічно вірним є те, що широке коло питань згруповано у чотири головні пункти, що робить даний документ легшим до сприйняття та розуміння. В достатньо стислій формі викладені основні напрями роботи Євросоюзу, а також ті сфери, які є найбільш пріоритетними на перспективу.

Важливим є приділення уваги майбутньому місцю ЄС на міжнародній арені. Це і співробітництво з НАТО та ООН, а також підтримка укріплення стабільності і процвітання країн Близького Сходу, Африки та інших країн світу. Фактично, підкреслюється особлива роль Європейського Союзу як одного з ключових геополітичних центрів світу.

Отже, подальший хід практичної реалізації Римської декларації 2017 року залежатиме від того, наскільки продуктивно працюватимуть країни-члени і наскільки своєчасно та в повному обсязі виділятимуться кошти. В разі того, якщо Європейському Союзу вдасться реалізувати більшість положень даного документу, це не тільки доведе його право на існування, але і зможе вивести його на новий рівень політичного, економічного, безпекового та соціального розвитку.

Подальше дослідження даної проблематики сприятиме відстеженню практичної реалізації задекларованих положень Римської декларації 2017 р. на практичному рівні, а також дозволить визначити

позитивні та негативні наслідки. Актуальним видається проведення більш детального аналізу змістових положень на практичному рівні та їх співставлення із реальними можливостями Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. 60-летие Римского договора [Электронный ресурс] / Европейская служба внешних связей. – Режим доступа: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/22039/60-letie-rimskogo-dogovora_ru (23.03.2017). – Название с экрана.
2. Declaration of the leaders of 27 member states and of the European Council, the European Parliament and the European Commission [Electronic resource] / Official website of European Council and Council of the European Union. – Regime to access: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/03/25-rome-declaration/> (25.03.2017). – Title from screen.
3. Римская декларация ЕС: четыре приоритета развития Евросоюза [Электронный ресурс] / Европейская правда. – Режим доступа: <http://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2017/03/25/7063585/> (25.03.2017). – Название с экрана.
4. Европарламент поддержал безвиз для Грузии [Электронный ресурс] / Корреспондент.net. – Режим доступа: <http://korrespondent.net/world/3809434-evroparlament-podderzhal-bezvyz-dlia-hruzyy> (02.02.2017). – Назва з екрану.
5. Обнародован текст Римской декларации ЕС [Электронный ресурс] / Сегодня. – Режим доступа: <http://www.segodnya.ua/world/obnarodovan-tekst-rimskoy-deklaracii-es-1006678.html> (25.03.2017). – Назва з екрану.
6. Римская декларация. Заявление лидеров 27 стран-членов и глав Европейского Совета, Европейского Парламента и Европейской Комиссии [Электронный ресурс] / Европейская служба внешних связей. – Режим доступа: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/23531/rimskaya-deklaraciya_ru (25.03.2017). – Название с экрана.
7. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth [Text] / European Commission. – Brussels, 3.3.2010. COM (2010) 2020 final. – 39 p.
8. What is a Work Programme? Horizon 2020. The EU Framework Programme for Research and Innovation [Electronic resource] / European Commission. – Regime to access: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/what-work-programme>. – Title from screen.
9. The published text of the Rome Declaration EU [Electronic resource] / World.24-my.info. Online newspaper. – Regime to access: <http://world.24-my.info/the-published-text-of-the-rome-declaration-eu-2/> (23.03.2017). – Title from screen.

References

1. 60-letie Rimskogo dogovora [Elektronniy resurs] / Evropeiskaya sluzhba vneshnih svyazei. – Rezhim dostupa: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/22039/60-letie-rimskogo-dogovora_ru (23.03.2017). – Nazvanie s ekrana.
2. Declaration of the leaders of 27 member states and of the European Council, the European Parliament and the European Commission [Electronic resource] / Official website of European Council and Council of the European Union. – Regime to access: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/03/25-rome-declaration/> (25.03.2017). – Title from screen.
3. Rimskaya deklaratsiya ES: chetire prioriteta razvitiya Evrosouiza [Elektronniy resurs] / Evropeiskaia pravda. – Rezhym dostupu: <http://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2017/03/25/7063585/> (25.03.2017). – Nazva z ekrana.
4. Evroparlament podderzhal bezviz dlia Gruzii [Elektronniy resurs] / Korrespondent.net. – Rezhym dostupu: <http://korrespondent.net/world/3809434-evroparlament-podderzhal-bezvyz-dlia-hruzyy> (02.02.2017). – Nazva z ekrana.
5. Obnarodovan tekst Rimskoy deklaratsii ES [Elektronniy resurs] / Segodnia. – Rezhym dostupu: <http://www.segodnya.ua/world/obnarodovan-tekst-rimskoy-deklaracii-es-1006678.html> (25.03.2017). – Nazva z ekrana.
6. Rimskaya deklaratsiya. Zaiavlenie liderov 27 stran-chlenov i glav Evropeiskogo Soveta, Evropeiskogo Parlamenta i Evropeiskoy Komissii [Elektronniy resurs] / Evropeiskaya sluzhba vneshnih svyazei. – Rezhim dostupa: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/23531/rimskaya-deklaraciya_ru (25.03.2017). – Nazvanie s ekrana.

7. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth [Text] / European Commission. – Brussels, 3.3.2010. COM (2010) 2020 final. – 39 p.

8. What is a Work Programme? Horizon 2020. The EU Framework Programme for Research and Innovation [Electronic resource] / European Commission. – Regime to access: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/what-work-programme>. – Title from screen.

9. The published text of the Rome Declaration EU [Electronic resource] / World.24-my.info. Online newspaper. – Regime to access: <http://world.24-my.info/the-published-text-of-the-rome-declaration-eu-2/> (23.03.2017). – Title from screen.

Vonsovych O. S., PhD in Political Science, associate professor of international relations department of Private Joint Stock Company «Higher educational institution «Kyiv Academy for the Humanities» (Ukraine, Kyiv), sefinrof@ipnet.ua

The Rome Declaration of the European Union 2017: the conceptual framework for further development

The purpose of this article is to analyze the conceptual basics for the further development of the European Union in the context of the provisions of the Rome Declaration of the European Union 2017. During writing, the author used the following methods: analysis, synthesis, comparison, induction, deduction. The main obtained conclusions are as follows: this Declaration combines a wide range of tasks that define the internal and external policies of the European Union for the next 10 years; all provisions of the Declaration require significant funds, which are currently not sufficient for their full implementation, and therefore it is sensible to develop an additional document in which it is necessary to clearly state the amount of expenditure for specific areas; strategically correct is that a wide range of issues grouped into four main points, which makes the document easier to perceive and understand; if the European Union manages to implement most of the provisions of this document, this will not only prove its right to exist, but it can also bring it to a new level of political, economic, social development and development in the field of security.

Keywords: European Union, Rome Declaration, cooperation, security, political processes, development.

* * *

УДК 323

Кравченко В. Ю., кандидат політичних наук, старший викладач кафедри гуманітарних наук, ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України» (Україна, Дніпро), Politologdma@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО НАСИЛЛЯ В НЕДІЄЗДАТНИХ ДЕРЖАВАХ

Досліджено закономірності використання політичного насилля в умовах недієздатних держав під дією таких чинників, як: руйнування державної монополії на легітимне застосування примусу, транснаціоналізація злочинних і терористичних мереж, втрата контролю над кордонами і територією, довготривале етнічне і релігійне протистояння, глибока політична та економічна криза, посилення інтенсивності недержавного насилля. Визначено, що в умовах провалу і недієздатності державних інститутів відбувається стрімка активізація недержавних суб'єктів насилля, які приватизують силові функції держави і ставлять під загрозу її легітимність. Метою дослідження є виявлення шляхів і закономірностей використання політичного насилля в умовах руйнування легітимності державних інститутів.

Ключові слова: політичне насилля, недієздатні держави, легітимність, міжнародна безпека, конфлікт.

Дослідження проблематики політичного насилля завжди було тісно пов'язано з вивченням здатності державних інститутів гарантувати безпеку і монополізувати право на законне застосування примусу. Наприкінці ХХ століття дослідники, політики та журналісти почали активніше говорити про перетворення деяких слабких і бідних держав на головне джерело конфліктів із застосуванням політичного насилля. Погіршення економічної ситуації, руйнування державних інститутів, корупція і розширення кількості недержавних суб'єктів насилля перетворили такі держави на джерело загроз для міжнародної безпеки. У науковій літературі

з'явилося багато термінів, якими почали позначати такі держави – «недієздатні держави», «держави, що не відбулися», «слабкі держави», «квазідержави», «кризові держави», «гинучі держави», «зламани, крихкі, тінюві держави». Усі терміни і визначення вказували на головну особливість таких держав – нездатність виконувати свої базові функції, втрата легітимності і монополії на застосування сили, неефективність, нестабільність та нездатність гарантувати безпеку. В таких умовах, держава втрачає можливість ефективно функціонувати, підтримувати громадський порядок, збирати податки і надавати соціальні послуги. Саме тому, загострюється проблема розширення впливу недієздатних держав на глобальну безпеку і геополітичну рівновагу міжнародної політичної системи. Дослідження причин, умов і джерел політичного насилля на території таких державних утворень може стати важливим компонентом підвищення стабільності і ефективності інституту сучасної держави.

Останні декілька десятиліть проблема політичного насилля в недієздатних державах набула особливого поширення в наукових, політичних і дипломатичних колах. Першими, хто обгрунтував феномен недієздатних держав були дослідники Г. Хелман і С. Ратнер, які у 1992 році в журналі Foreign Policy наголосили на втраті такими державами контролю за власною територією і кордонами та руйнуванні легітимності офіційних органів влади у поєднанні з поширенням недержавних суб'єктів насилля [6, р. 4]. Стрімке зростання уваги дослідників до проблеми політичного насилля в недієздатних державах відбулося після терористичних атак 11 вересня 2001 року в США. Ці події продемонстрували, що такі держави можуть бути реальною загрозою не лише для власних громадян, але й для усієї міжнародної спільноти. Зокрема, в Стратегії національної безпеки США 2002 року недієздатні держави було віднесено до головних загроз, через перетворення їхньої території на неконтрольований простір, який ефективно можуть використовувати терористичні організації. В дослідженнях К. Клеменса, Р. Гайса, Д. Тюрера, Р. Ротберга, Р. Джексона, О. Компанієць недієздатні держави почали розглядатися в якості джерела екстремізму, тероризму і громадянських війн, які можуть надавати безпечний притулок для терористичних організацій, підривати міжнародну безпеку і стабільність та «експортувати» політичне насилля далеко за межі своєї території. Сьогодні такі світові аналітичні центри і організації як Агентство з міжнародного розвитку, Світовий банк, Комісія США з національної безпеки та слабкості держав, Фонд миру, Інститут Брукінгса та Центр з вивчення кризових держав приділяють значну увагу вивченню проблеми політичного насилля і конфліктів в недієздатних державах.

Мета статті полягає у виявленні особливостей і закономірностей ескалації політичного насилля в умовах недієздатності, колапсу і втрати легітимності державних інститутів.

Посилення взаємозалежності та складності сучасного світу у поєднанні зі зростанням доступності зброї для недержавних суб'єктів насилля збільшило глобальні загрози, джерело яких почали вбачати у недієздатних державах. Територія таких держав стала місцем внутрішньодержавного збройного протистояння